

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دستور برای دانشجو

رشته زبان و ادبیات فارسی

تالیف:

شاپور نور آذر

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد پارس آباد مغان)

فاطمه برومند داشقاپو

(دبیر مدیریت آموزش و پرورش شهرستان پارس آباد مغان)

سر آغاز سخن

یاری دهنده اول و آخر یقیناً خداست. خدای بخشنده مهربان. پس شکر و ثناء مر او را سزااست که شایسته هر گونه شکر و ثناء است. خدای یگانه را سپاس که ما را از عالم غیب به عرصه شهود آورد تا از نعمت های گوناگونش بهره ور شویم، گوهر درخشان خرد بخشید تا در تاریکی های زندگی راه را از بیراه باز شناسیم، استعداد خط و کتابت در نهاد ما گذارد تا حلقه های تمدن را به یکدیگر پیوندیم و ثمره کوشش و تلاش های گذشتگان را به آیندگان انتقال دهیم.

سلام بر داناترین و مهربان ترین معلمان بشریت به ویژه آخرشان در نبوت و برترشان در مرتبت حضرت محمد (ص) که در روزگار متمادی فرزندان آدم را به خداپرستی و کسب کمال هدایت نموده اند. افتخار بر معلمان ارجمند میهن، پایه گذاران بناء تمدن، مهمترین عاملان ترقی کشور که پیوسته بذر دانش و فرهنگ را در زمینه دل ها می افشاند و افراد با ایمان و صالح به جامعه خویش تحویل میدهند.

هر زبانی از جمله زبان فارسی از طرح منطقی پیروی میکند. یعنی قاعده و نظامی مخصوص به خود را دارد. این قاعده ها در زبان اروپایی گرامر، در زبان عربی صرف و نحو و در زبان فارسی، دستور زبان یا به اختصار دستور می گویند.

و اما سخنی مشفقانه به خوانندگان کتاب: اینکه همگی با نیتی خالص و عزمی استوار به تلاش و کار بپردازیم و در راه پیشبرد اهداف انقلاب گردون نورد اسلامی - ارکانش پایدار - هرگز نگذاریم غبار خستگی و گرد نومیدی بر دامن همتشان بنشیند و همواره بدین وعده خدای خوش پیمان مستظهر باشیم که : ان تنصروا الله ینصرکم و یشبث اقدامکم. و به سفارش ناصر خسرو:

نصرت به دین کن ای بخرد مر خدای را گر بایدت که بهره یابی ز نصرتش

بهر روزی و نیک فرجامی بهره شما باد

شاپور نور آذر

فاطمه برومند داشقاپو

۷۷	کاربرد و نقش ضمیرها
۱۱۳	بخش هشتم: جمله
۱۱۵	جمله
۱۲۰	جایگاه و ترتیب اجزای جمله
۱۲۵	اقسام جمله
۱۲۵	جمله خبری
۱۲۵	جمله پرسشی
۱۲۵	جمله عاطفی
۱۲۶	جمله امری
۱۲۶	جمله دستورمند و ناستورمند
۱۲۷	جمله فعلی
۱۲۷	جمله اسنادی
۱۲۸	جمله بی فعل
۱۲۸	جمله ساده و مرکب
۱۲۸	جمله پایه و پیرو
۱۳۱	جمله مستقل و ناقص
۱۳۱	جمله مثبت و منفی
۱۳۲	جمله معترضه
۱۳۲	جمله های پیوسته
۱۳۳	بخش نهم: دستور در یک نگاه
۱۳۵	فعل
۱۳۶	اسم
۱۳۶	صفت
۱۳۷	ضمیر
۱۳۷	قید
۱۳۷	شبه جمله
۱۳۷	حرف

تعریف دستور زبان

آئین درست گفتن و درست نوشتن را دستور زبان یا صرف و نحو می نامیم.

علم صرف

علمی است که از شناخت کلمات و تغییرات آن ها برای ایجاد معانی مختلف بحث می کند. مثلاً با فرا گرفتن صرف خواهیم دانست که : ادب، ایران، رزم و اسلام: اسم هستند. ولی با ادب، ایرانی، رزمنده، اسلامی، تشنه، زرنگ، بلند و سرخ صفت هستند. اما تشنگی، زرنگی بلندی و سرخی: اسم مصدرند. آمدم: فعل ماضی. می آید: فعل مضارع. خواهیم آمد: فعل مستقبل است.

علم نحو

دانشی است که از حالات کلمات، نحوه قرار گرفتن آن ها در جمله و آئین جمله پردازی گفتگو میکند. مثلاً با فرا گرفتن علم نحو خواهیم دانست که:

علی به خانه آمد. علی: فاعل

مریم غذا را آورد. غذا: مفعول

یاد سلمان گرامی باد. سلمان: مضاف الیه

هوا سرد است. هوا: مستدالیه

ای سلمان رحمت خدا بر تو باد. سلمان: منادا

موضوع صرف و نحو و فایده آن ها

موضوع صرف و نحو: (کلمه) و (کلام) و فایده شان: صیانت زبان و قلم از لغزش در گفتار و نوشتار است.

اقسام کلمه

در تعیین اقسام کلمه فارسی، میان دستوریان اختلاف نظر است! برخی آن ها را سه قسم، برخی نه قسم، برخی شش قسم، برخی هفت قسم شمرده اند!

در این کتاب کلمات فارسی هفت قسمت شده اند:

۱- اسم	۲- صفت
۳- فعل	۴- قید
۵- حرف	۶- اسم فعل
۷- ضمیر + جمله + دستور در یک نگاه	